

A MAGYAR KÖZTÁRSASÁG NEVÉBEN !

A Fővárosi Ítéltábla a dr. Misetics Gábor ügyvéd által képviselt Közhasznú Társaság felperesnek, a dr. Baricz Péter jogtanácsos által képviselt Részvénytársaság alperes ellen, szerződés érvénytelenségének megállapítása iránt indított perében, a Fővárosi Bíróság 2008 február 11. napján meghozott, 29.P.22.021/2007/11. számú ítélete ellen, a felperes részéről 12. sorszám alatt előterjesztett fellebbezés folytán, meghozta a következő

í t é l e t e t :

A Fővárosi Ítéltábla az elsőfokú bíróság ítéletének fellebbezéssel meg nem támadott részét nem érinti, fellebbezett rendelkezéseit pedig részben megváltoztatja, és az alperessel szerződő minden szerződő félre kiterjedő hatállyal megállapítja, hogy az alperes hírlap előfizetők részére nyújtott, lapterjesztéshez kapcsolódó szolgáltatásainak általános szerződési feltételei 3.2. pontja (3) bekezdésének „illetve az ÁSZF hatályba lépésének napján fennálló előfizetői jogviszony 3.1.1. pont szerinti megszüntetésének mellőzésével” szövegrésze, valamint a 3.3.3. pontja és a 8.4.1.1. pontjának (1) bekezdése érvénytelen. Eltiltja az alperest attól, hogy általános szerződési feltételei szerződéskötésnél történő alkalmazását e kikötésekkel ajánlja. Ezt meghaladóan az elsőfokú bíróság ítéletét helybenhagyja.

Kimondja, hogy a felek a másodfokú perköltségüket maguk viselik.

Kötelezi az alperest, hogy térítsen meg az államnak felhívásra 10.500 (tízezer-öttszáz) forint kereseti, és 12.000 (tizenkettőezer) forint fellebbezési eljárási illetéket, míg a további 10.500 (tízezer-öttszáz) forint kereseti, és 12.000 (tizenkettőezer) forint fellebbezési eljárási illeték az állam terhén marad.

Az ítélet ellen fellebbezésnek nincs helye.

I n d o k o l á s

A felperes többször módosított keresetében az alperes által, a hírlap előfizetők részére nyújtott, lapterjesztéshez kapcsolódó szolgáltatásainak Általános Szerződési Feltételei (a továbbiakban ÁSZF) 3.2. pontjának (3) bekezdése, a 3.3.3. pontja, a 6.7. pontjának (1) bekezdése, és a 8.4.1.1. pontjának (1), (2) és (3) bekezdései, valamint a 8.4.2. pontja semmisségének megállapítását és az alperesnek e kikötések alkalmazásától történő eltiltását kérte. Előadta, hogy az alperes az Általános Szerződési Feltételek támadott pontjait módosította és az

ennek eredményeként megváltozott tartalom a jóhiszeműség és a tisztesség követelményébe ütköző módon azt a célt szolgálja, hogy az alperes szerződéses kötelezettsége alól kibújhasson, és - az előfizetők érdekeire tekintet nélkül - ügyfélkörét más szolgáltatónak átadhassa. Álláspontja szerint az ÁSZF kifogásolt kikötései azért tisztességtelenek, mert a 3.2. pont (3) bekezdése a 18/1999. (II.5.) Kormányrendelet (a továbbiakban: R.) 2. § a) és b) pontjaiba, továbbá az 1992. évi LXIII. törvény 5. § (4) bekezdésébe, az ÁSZF 3.3.3. pontja pedig a R. 1. § g) pontjába és a R. 2. § a) és b) pontjaiba, az ÁSZF 8.4.1.1. pont (1) bekezdése a R. 2. § g) pontjába, az ÁSZF 8.4.1.1 pont (2) és (3) bekezdései a R. 2. § f) pontjába, míg az ÁSZF 8.4.2. pontja a R. 1. § (1) bekezdés a), b) és j) pontjaiba ütközik.

Az alperes ellenkérelmében a kereset elutasítását indítványozta. Elsődlegesen azzal védekezett, hogy a felperes a keresetét nem fogyasztóként terjesztette elő, ezért álláspontja szerint annak elbírálására a R. szabályai nem alkalmazhatók. Vitatta, hogy az általános szerződési feltételek módosításakor a jóhiszeműség és tisztesség követelményeibe ütköző módon járt volna el. Kiemelte, hogy a módosításkor kényszerhelyzetben volt, mert a lapkiadók más terjesztő igénybe vétele mellett döntöttek. Hangsúlyozta, hogy az előfizetőket előzetesen tájékoztatta a bekövetkező jogutódlásról.

Az elsőfokú bíróság ítéletével a keresetet elutasította és a felperest perköltség fizetésére kötelezte. Úgy foglalt állást, hogy mivel a felperes a Ptk. 209/B. § szerinti közérdekű keresetet terjesztett elő, perbeli legitimációval is rendelkezik és a 18/1999. (II. 5.) Korm. rendelet rendelkezései is alkalmazhatók. Érdemben megállapította, hogy az ÁSZF módosításakor az alperes nem szegte meg a jóhiszeműség alapvető követelményét, mivel rajta kívül álló okból, a kiadók döntésének következtében kialakult helyzetet kellett megoldania. Az alperes a módosítással nem került kedvezőbb helyzetbe, az előfizetők pedig nem szenvedtek indokolatlan, egyoldalú hátrányt. Így a szerződéses egyensúly nem bomlott fel, ezért az alkalmazott feltételek ez okból nem tisztességtelenek. A támadott kikötések közül az ÁSZF 3.2. és 3.3.3. pontjai nem ütköznek a kormányrendelet 1. § (1) bekezdés g) pontjába, mivel az alperes lehetőséget nyújtott arra, hogy az előfizetők részben személyes adataik átadásához, részben a szolgáltatóváltáshoz szükséges hozzájárulásukat megtagadják. A tartozásátvállaláshoz való hozzájárulásra a Ptk. 332. § (1) bekezdése nem ír elő alakszerű kötelezettséget, ezért e körben elégséges az előfizetők ráutaló magatartása. A 8.4.1.1. és 8.4.2. pontokkal kapcsolatban úgy foglalt állást, hogy ezek a kikötések ésszerűek, és nem tartalmaznak olyan rendelkezéseket, amelyek az előfizetők egyoldalú hátrányára állapítják meg az alperes kötelezettségeit. Kiemelte, hogy egy nap elteltével a napi lapok esetében sem következik be érdekmúlás, és ennél rövidebb határidő alatt az adott panaszt objektíve lehetetlen elintézni. Ezért nem valósult meg a kormányrendelet 2. § (1) bekezdés g) pontjának sérelme. A 8.4.2. pont azon rendelkezése, mely szerint díjfizetésnek akkor van helye, ha a kézbesítés elmulasztása bizonyítottan szolgáltatói hibára vezethető vissza, azért nem ütközik a rendelet 1. § (1) bekezdés b) pontjába, mert nem jogosítja fel az alperest annak egyoldalú megállapítására, hogy teljesítése szerződésszerű-e. Emellett a fogyasztó

hátrányára sem változtatja meg a bizonyítási terhet. Az eladási árra vonatkozó rendelkezés pedig egyértelmű, félreérthetetlenül azt a költséget jelenti, amelyért a lap bárhol beszerezhető, ezért e rendelkezés a rendelet 1. § (1) bekezdés a) pontja alapján nem tisztességtelen.

Az ítélet ellen a felperes terjesztett elő fellebbezést, amelyben annak részbeni megváltoztatását, az ÁSZF 3.2. pontja, 3.3.3. pontja, 8.4.1.1. pont (1) bekezdése, és 8.4.2. pontja tekintetében a keresete teljesítését kérte. Azért támadta az elsőfokú bíróság döntését, mert az általános szerződési feltételek sérelmezett módosítását nem minősítette tisztességtelennek, figyelmen kívül hagyta, hogy az alperes egyidejűleg hosszabbította meg az előfizetéseket és állapodott meg az üzletág átadásáról. Az ÁSZF 3.3.3. pontjával kapcsolatban azt sérelmezte, hogy az elsőfokú bíróság a tartozásátvállaláshoz szükséges jogosulti hozzájárulások megszerzésére vonatkozó rendelkezést jogszabályoknak megfelelőnek tekintette. Hangsúlyozta, hogy bár a Ptk. vagy más jogszabály nem ír elő alakszerű követelményt a jogosulti hozzájáruláshoz, azonban a bírói gyakorlat a hozzájárulás megadását megköveteli. A tiltakozás elmaradását csak abban az esetben lehetne hozzájárulásként értékelni, hogyha ezt jogszabály lehetővé tenné. E rendelkezés a hozzájárulás megtagadása esetére aktív magatartásra és költségek viselésére kényszeríti az előfizetőt. Mivel ez nyilvánvalóan ellentétes a tartozásátvállalás jogintézményével, a R. -be is ütközik. A 3.2. pont tekintetében arra hivatkozott, hogy az adatvédelmi törvény az érintett kifejezett hozzájárulásához köti a szenzitív adatok kezelését, és nem teszi lehetővé a tiltakozás elmaradásának hozzájárulásként történő figyelembevételét. A 8.4.1.1. pontra vonatkozó döntést azért támadta, mert az elsőfokú bíróság figyelmen kívül hagyta, hogy a tárgynapot követően pótoltt napilap már aktualitását veszítette, és az lényegében értéktelen. A 8.4.2. pont tekintetében pedig azt kifogásolta, hogy az elsőfokú bíróság tévesen értelmezte a kikötést, és figyelmen kívül hagyta, hogy az nem a reklamáció elintézésének szabályozását határozza meg, hanem a bizonyítási terhet fordítja át, így ez a kikötés is tisztességtelen.

Az alperes fellebbezési ellenkérelme az első fokú ítélet helybenhagyására irányult.

A Pp. 228. § (4) bekezdése értelmében, fellebbezés hiányában jogerőre emelkedett az első fokú ítéletnek az ÁSZF 6.7. pontja és 8.4.1.1. pontjának (2) és (3) bekezdése érvénytelenségére irányuló keresetet elutasító rendelkezése.

A felperesnek az alperes ellenkérelmében vitássá tett perlési jogával kapcsolatban a Fővárosi Ítéltábla kiemeli, hogy a felperes nem szerződő félként, hanem a Ptk. 209/B. § (1) bekezdése, valamint az 1978. évi 2. törvényerejű rendelet 5. § e) pontja által felhatalmazott fogyasztói érdekképviseleti szervezatként terjesztette elő a keresetét. Ezért a törvény hivatkozott rendelkezéseiből fakadó és az ÁSZF bármely feltétele érvénytelenségének megállapítására irányuló aktív perbeli legitimációval rendelkezik. E keresetindítási joga azonban csak az ÁSZF mindenkorin konkrét tartalmával kapcsolatban gyakorolható és nem terjed ki a tartalom kialakításának módjára, az ÁSZF esetleges módosításának okaira és körülményeire. Ebből következően a bíróság is kizárólag azt vizsgálhatta, hogy az ÁSZF módosított és a

felperes közérdekű keresetével támadott rendelkezései valóban tisztességtelenek-e. Ugyanakkor nem foglalkozhatott azzal, hogy milyen célok és szempontok vezették az alperest az ÁSZF kifogásolt rendelkezéseinek a módosítása során. Kiemeli az ítélőtábla, hogy a felperes nem áll szerződéses kapcsolatban az alperessel, ezért keresetét nem szerződő félként, hanem a jogszabály alapján erre felhatalmazott szervként terjeszthette elő. Ezért az 1997. évi CXLIX. törvény által meghatározott ezen körülmények a Ptk. 209. § (2) bekezdése alapján is a bíróság vizsgálódásának körén kívül maradnak.

A személyes adatok védelméről szóló 1992. évi LXIII. törvény (a továbbiakban: Tv.) 2. § 1. pontja értelmében személyes adatnak minősül bármely meghatározott (azonosított vagy azonosítható) természetes személlyel kapcsolatba hozható adat, az adatból levonható, az érintettre vonatkozó következtetés.

A Tv. 2. § 2. pontja szerint különleges adat:

- a) a faji eredetre, a nemzeti és etnikai kisebbséghez tartozásra, a politikai véleményre vagy pártállásra, a vallásos vagy más világnézeti meggyőződésre, az érdek-képviselési szervezeti tagságra,
- b) az egészségi állapotra, a kóros szenvedélyre, a szexuális életre vonatkozó adat, valamint a bűnügyi személyes adat;

A Tv. 3. § (1) bekezdése alapján a személyes adat akkor kezelhető, ha ahhoz az érintett hozzájárult, vagy azt törvény vagy - törvény felhatalmazása alapján, az abban meghatározott körben - helyi önkormányzat rendelete elrendeli.

A törvény idézett rendelkezéseire figyelemmel az ÁSZF 3.2. pontja (3) bekezdésében megjelölt személyes adatok - mint az előfizető neve, lakcíme, az előfizetett lap neve, példányszáma, az előfizetés időtartama, a fizetés módja - a felperes okfejtésétől eltérően, nem minősülnek a Tv. 2. § 2. pontjában írt olyan különleges adatnak, amelyek kezeléséhez a jogosult külön, írásbeli hozzájárulása volna szükséges. Ugyanakkor aggálytalanul megállapítható az is, hogy ezek kezeléséhez a Tv. 2. § 1. pontja és 3. § (1) bekezdése folytán nem mellőzhető az érintett hozzájárulásának beszerzése.

A Fővárosi Ítélőtábla álláspontja szerint a Tv. 3. § (1) bekezdése által megkívánt, de írásbeli alakhoz nem kötött hozzájárulásnak lényeges fogalmi eleme, miszerint azt nem hallgatólagosan, hanem aktív magatartás formájában kell kinyilvánítani. A nyilatkozat akár írásban, akár szóban, akár ráutaló magatartással kifejezésre juttatható, de annak valamennyi esetben tevőlegesnek, kifejezettnek és egyértelműnek kell lennie. Emellett a törvény a hozzájárulás esetleges speciális tárgyától függően további feltételeket is meghatározhat.

A Ptk. 209. § (1) bekezdése úgy rendelkezik, hogy tisztességtelen az általános szerződési feltétel, illetve a fogyasztói szerződésben egyedileg meg nem tárgyalt szerződési feltétel, ha a feleknek a szerződésből eredő jogait és kötelezettségeit a jóhiszeműség és tisztesség követelményének megsértésével egyoldalúan és

indokolatlanul a szerződési feltétel támasztójával szerződést kötő fél hátrányára állapítja meg.

A fogyasztóval kötött szerződésben tisztességtelennek minősülő feltételekről szóló 18/1999. (II.5.) Kormányrendelet (ismételten: R.) 1. § (1) bekezdése kimondja, hogy a fogyasztói szerződésben tisztességtelennek minősül különösen az a szerződési feltétel, amely

- a) a szerződés bármely feltételének értelmezésére a fogyasztóval szerződő felet egyoldalúan jogosítja;
- b) kizárólagosan a fogyasztóval szerződő felet jogosítja fel annak megállapítására, hogy teljesítése szerződésszerű-e;
- g) lehetővé teszi, hogy a fogyasztóval szerződő fél tartozását más személy a fogyasztó hozzájárulása nélkül átvállalja,
- j) a bizonyítási terhet a fogyasztó hátrányára változtatja meg.

A R. 2. §-a előírja, hogy a fogyasztói szerződésben az ellenkező bizonyításáig tisztességtelennek kell tekinteni különösen azt a szerződési feltételt, amely

- a) a fogyasztó meghatározott magatartását szerződési nyilatkozata megtételének vagy elmulasztásának minősíti, ha a magatartás tanúsítására nyitva álló határidő ésszerűtlenül rövid;
- b) a fogyasztó nyilatkozatának megtételére ésszerűtlen alaki követelményeket támaszt;
- h) kizárja vagy korlátozza a fogyasztó jogszabályon alapuló jogait a fogyasztóval szerződő fél szerződésszegése esetén;
- i) kizárja, hogy a fogyasztónak visszajárjon a szerződés szerint általa kifizetett összeg, ha a fogyasztó nem teljesít vagy nem szerződésszerűen teljesít, amennyiben hasonló kikötés a fogyasztóval szerződő felet nem terheli;

Az alperes által alkalmazott ÁSZF 3.2. pontjának (3) bekezdése egyrészt új előfizetési jogviszony létesítése, másrészt már fennálló jogviszony esetére tartalmaz rendelkezéseket a személyes adatok kezelésével és azoknak a lap kiadója részére történő átadásával kapcsolatban. Az esetek két különböző körében a hozzájárulás megadásának elbírálása eltérő megítélést igényel. Új előfizetés esetén - az ÁSZF szerint - az előfizető a lap megrendelésével, tehát aktív ráutaló magatartással adja hozzájárulását a személyes adatai kezeléséhez és továbbításához. Hozzájárulását tehát a szerződés megkötése alkalmával, az annak részévé váló ÁSZF kifejezett elfogadásával adja meg. Ezzel szemben az ÁSZF módosítás hatályba lépésének idején már fennálló előfizetési jogviszonyok esetén a jogosult - az ÁSZF 3.2. pont (3) bekezdése értelmében - nem tesz kifejezett elfogadó nyilatkozatot, hanem a jogviszony megszüntetésétől való tartózkodását kell a hozzájárulást magába foglaló ráutaló magatartásként értékelni.

E jogi konstrukció az új előfizetők körében jogilag nem kifogásolható, a korábbi előfizetőkkel kapcsolatban azonban nem elfogadható. Az azonban nem a R. 2. § a) és b) pontjaiban írt ésszerűtlenül rövid határidő, vagy ésszerűtlen alaki követelmények miatt kifogásolható, hanem a Ptk. 209. § (1) bekezdése alapján

minősül tisztességtelennek. Az ugyanis a fennálló szerződések tekintetében, az adatkezelési nyilatkozattal kapcsolatban, a felek szerződésből eredő jogait, a jóhiszeműség és tisztesség követelményének megsértésével, egyoldalúan és indokolatlanul az alperessel szerződő felek hátrányára állapítja meg. Az ugyanis a fél hallgatását és passzív magatartását olyan joglemondásként értékeli, amelynek kifejezettnek kellene lennie. Ennek hiánya miatt ÁSZF 3.2. pontjának (3) bekezdése mind a R. 1. § (1) bekezdés g) pontja, mind pedig a Ptk. 209. § (1) bekezdése alapján tisztességtelennek minősül és ezért érvénytelenné nyilvánítandó.

A Ptk. 332. § (2) bekezdése értelmében, amennyiben a jogosult a tartozásátvállaláshoz hozzájárul, a tartozásátvállaló a kötelezett helyébe lép.

Az ÁSZF 3.3.3 pontja kimondja, miszerint az előfizetett kiadvány postai terjesztésének megszűnése esetén, az előfizetői-terjesztői jogviszonyban, az előfizető hozzájárulása mellett történő engedményezés-tartozásátvállalásnak kell tekinteni, ha a lap harmadik személy által való terjesztése ellen az előfizető írásban nem tiltakozik. A Fővárosi Ítéltábla kiemeli, hogy a jogosult hallgatása és írásbeli tiltakozásának elmaradása - a fent kifejtettek szerint - sem a jogutódlással, sem pedig a tartozásátvállalással kapcsolatban nem értelmezhető a jogszabály által megkívánt aktív hozzájáruló nyilatkozatnak. Ezért e fogyatékosága miatt az ÁSZF e pontját is a Ptk. 209. § (1) bekezdésébe ütközőnek és emiatt érvénytelenné kellett tekinteni.

A Ptk. 277. § (1) bekezdés a) pontja értelmében, a szolgáltatásnak a teljesítés időpontjában alkalmasnak kell lennie azokra a célokra, amelyekre más azonos fajtájú szolgáltatásokat rendszerint használnak.

A napilapok rendeltetésszerű használata elsődlegesen abban jelölhető meg, hogy azokat olvasóik a megjelenés napján olvassák el. E sajtótermékek ugyanis döntő mértékben olyan híreket és információkat tartalmaznak, amelyek csak ezen a napon tekinthetők újdonságoknak. A hírek aktualitása a megjelenést követő naptól nagymértékben csökken, míg a közlekedésre, időjárásra vonatkozó és más hasonló, az adott naphoz kötődő információk teljes mértékben meghaladottakká válnak. Mindebből az ítéltábla a - felperessel egyezően - azt a következtetést vonta le, hogy a napilapok kézbesítésének elmaradása esetén, az ebben megjelenő hibás teljesítés orvoslásának nem megfelelő módja annak az ÁSZF 8.4.1.1 pontja szerint a következő napon történő pótlása. Emellett e pont figyelmen kívül hagyja azt is, hogy hibás teljesítés esetén a Ptk. 306. § (1) bekezdése szerint a jogosultat a jogkövetkezményekre vonatkozó választási lehetőség illeti meg. Ezért e kifogásolt feltétel ellentétes a Ptk. 306. § (1) bekezdésével és ezáltal a szerződésből eredő jogokat a jóhiszeműség és tisztesség követelményének megsértésével, egyoldalúan és indokolatlanul az alperessel szerződést kötő felek hátrányára állapítja meg. Ezen kívül e kikötés a napilapokkal mint a szerződés tárgyával, továbbá a szerződésnek ebből fakadó rendeltetésével is ellentétes. Ezért a kikötés tisztességtelensége megállapítható a Ptk. 209. § (1) bekezdése alapján.

Az ÁSZF 8.4.2. pontja értelmében amennyiben az előfizetői reklamáció lappótlással nem rendezhető, illetőleg a kézbesítés elmulasztása bizonyítottan a szolgáltató hibájára vezethető vissza, 100 Ft értékhatár felett automatikusan, az alatt pedig az előfizető kifejezett kérésére a szolgáltató a reklamált lapszám eladási árát az előfizetőnek visszafizeti, vagy a következő havi számlán jóváírja.

Az ítéltábla álláspontja szerint ez a feltétel nem értékelhető a R. 1. § (1) bekezdés b) pontjának a hatálya alá tartozó olyan rendelkezésnek, amely kizárólagosan a fogyasztóval szerződő felet jogosítja fel annak megállapítására, hogy teljesítése szerződésszerű-e. Az ÁSZF 8.4.2. pontja nem a szerződésszegés megállapításával, hanem a díjvisszatérítés módjával kapcsolatos előírásokat tartalmaz és az sem állapítható meg, hogy a bizonyítási terhet a fogyasztó hátrányára változtatná meg. Ezért az elsőfokú bíróság e tekintetben jogszabálysértés nélkül utasította el a keresetet.

Az ítéltábla a fentiek szerint semmisnek minősített kikötések érvénytelenségét Ptk. 209/B. § (1) bekezdése alapján minden szerződő félre kiterjedő hatállyal megállapította, továbbá a (4) bekezdés alapján eltiltotta az alperest attól, hogy ezeket alkalmazásra ajánlja.

Mindezekre figyelemmel a Fővárosi Ítéltábla az elsőfokú bíróság ítéletét a Pp. 253. § (2) bekezdése alapján részben megváltoztatta.

Ezáltal a felperes és az alperes pernyertessége - pervesztessége hozzávetőlegesen azonos lett, ezért az ítéltábla a felperest mentesítette az első fokú perköltség viselése alól, míg a másodfokú perköltség tekintetében úgy rendelkezett a Pp. 239. §-a folytán ugyancsak irányadó 81. § (1) bekezdés alapján, hogy a felek a kiadásait maguk viseljék.

Az ítéltábla a le nem rótt kereseti és fellebbezési eljárási illeték viseléséről a 6/1986. IM rendelet 13. § (2) bekezdése és 14. § alapján rendelkezett.

Budapest, 2008 október 15.

Dr. Molnár Ambrus s. k. a tanács elnöke Dr. Németh László s. k. előadó bíró Dr. Szücs József s. k. bíró

A kiadmány hitelül: Gosztola Edit Erzsébet tisztviselő